

KÁNYÁDI IRÉNE

Mo(nu)ments – moments

Reflexiók Onucsán Miklós kiállításához

Művészet

„Nagyon sok idő telik el, s nemcsak neved és személyed feledi el tökéletesen és maradéktalanul a világ, nemcsak műved emlékét lepi be a feledés pora, hanem műved anyaga is elporlad, a könyv papírja és vászonkötése elillan a semmiségben, a képek, melyeket festettél, nem láthatók többé sehol a világon, s a márványszobrokat, alkotásaidat finom porrá morzsolta az idő. Mindez egészen biztosan bekövetkezik, s az idő óráján csak a másodpercek teltek el, míg te, s minden, amit jelentettél a világban, tökéletesen és maradéktalanul megsemmisül. Mitől félhatsz hát az életben? Mi olyan fontos vagy veszélyes, vagy sajnálnivaló, hogy meghőkölj az igazság elől?”

(MÁRAI SÁNDOR)

A sepsiszentgyörgyi Magma Kortárs Művészeti Kiállítótérben Onucsán Miklós *Mo(nu)ments* című tárlatát láthattuk 2015. november 13. – december 6. között, a kurátor Mădălina Braşoveanu volt. A bemutatott anyag egyszerűsége és hatássósága meghökkentő. Egyszerű, letisztult formák, kőtömbök, papírok fogadták a látogatót. Mondhatni, egy férfias világ. A tárlat címe, *Mo(nu)ments*, első rálátásra szociális konnotációt sugall a néző számára. Etimológiailag a monументum, emlékmű a latin *monumentum* szóból ered: emlék, figyelemfelkeltő. A történelem kiemelkedő személyeire, nagy hatású eseményeire emlékeztető, főleg építészeti és szobrászati munkákat jelenti. A történelem és kultúra idejének folyamatosságát és fontosságát kiemelni hivatott objektumok.

A címbe szereplő „nu” – *Mo(nu)ments* – arra enged következtetni, hogy a kiállított munkák nem monümentumok – hagyományos értelemben véve. Végighaladva a kiállítótereken, a látogató fejében akaratlanul is az a kérdés perpetuálódik, hogy mily módon, milyen formában kapcsolódnak a munkák az emlékművekhez vagy a nem-emlékművekhez. Mindezt megerősíti a kiállításmegnyitó kapcsán rendezett emléktábla-avató: a művész a sepsiszentgyörgyi

Szalvetta pecséttel: „Törölve.
A bányászok”, 1990, 18 × 18 cm

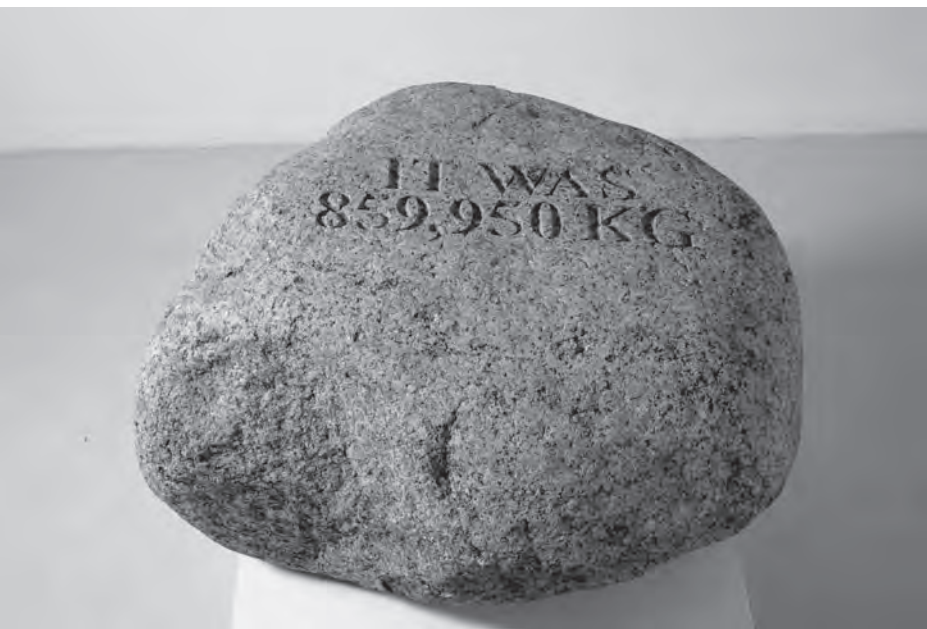
KÁNYÁDI IRÉNE (1977, Sepsiszentgyörgy) filozófus, művészettörténész. A BBTE filozófia szakán végzett és szerzett doktori fokozatot, 2013 októberétől a PKE adjunktusa. Tanulmányai szaklapokban láttak napvilágot.

Tamási Áron Színház belső udvarán felavatta a mulandóság emlékére magalkotott márványtáblát, amelyen ez a szöveg áll: „VIGYÁZAT! HULL A VAKOLAT”¹

1. „Egy emléktábla felavatására gyűltünk itt össze, amely ezt a helyet fogja megjelölni a jelennek egy jelével az emlékezet és a jövő nemzedékek számára. Az emléktábla, amelyet most leleplezünk, arra hivatott, hogy emlékeztessen a mozgás állandóságára, hogy dicsőítse a múlt nyomainak állandó és visszavonhatatlan átalakulását, aminek hosszú ideje tanúi vagyunk. Ez a folyamat egy egyirányú út, amelyről nincs visszatérés, és az emléktábla, amelyet most felavatunk, azért van itt, hogy éppen ezt a várakozási állapotot jelölje, amely a jelenünket jellemzi. Itt fog maradni, mint a könyörtelen mulandóságnak egy maradandó mementója.” (ONUCSÁN MIKÓS)

Ahhoz, hogy megérthessük azt az első „képet”, amely a tárlat látogatóját fogadja, a kiállítás címét, fontos figyelembe vennünk néhány szempontot: a kiállított tárgyak anyagszerűségét, időhöz való viszonyukat, konceptuális hátterüket.

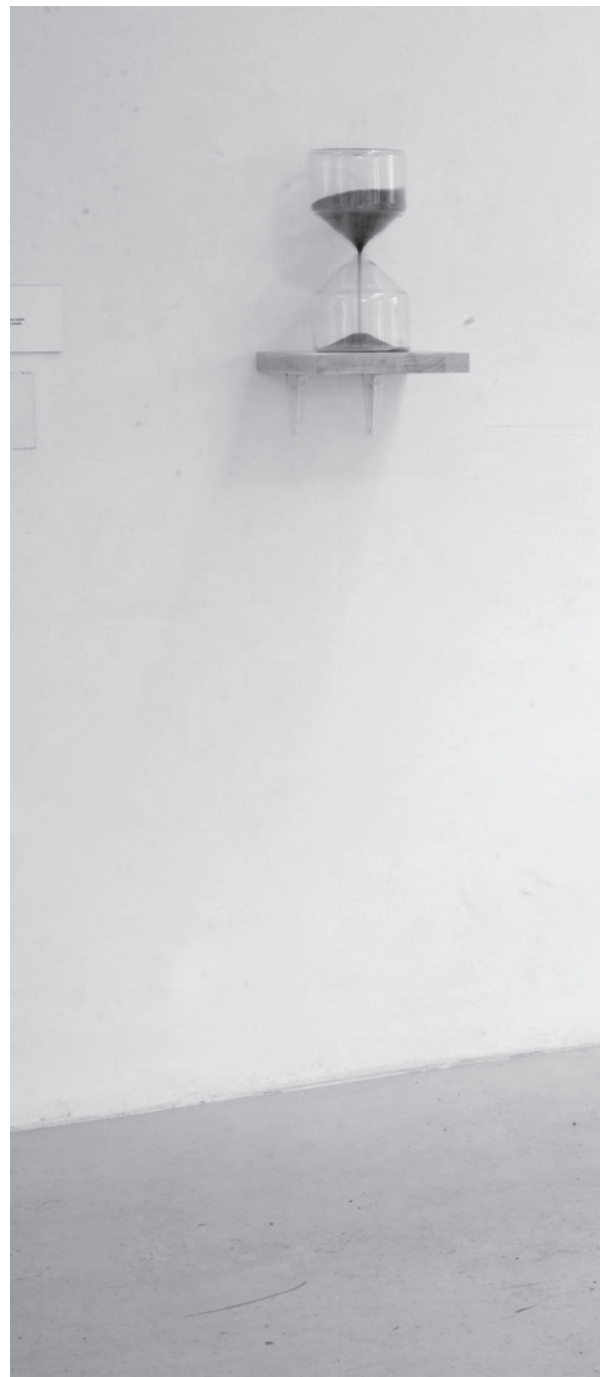
A munkák anyagszerűségének tárháza nem túl gazdag, de a végletek között mozog. A művész a kőtömbtől a hamuig és a

porig tágítja az anyag lehetőségeit, sőt még azon is túl, ami arra enged következtetni, hogy az az erő, amely az anyagot mozgatja, és az az idő, amely azt felőrli, fontosabb a szemünkkel látható matériánál – vagy adott esetben annak az emlékénel! Mert igen, emlékekről is szólnak a kiállított munkák. Az alagsorban látható fotodokumentációk kapcsán visszakanyarodunk a múltba, ahol a már nem létező vagy nem olyan formában létező munkák emlékeit őrzik a fotók. Ilyen például a *Rovarok emlékműve* és *A hálás utókor*² sóból készült tömbje, amely vagy múzeumba került, vagy már rég felnyalták a birkák.

A megmunkált matéria nem kerüli el az idővel folytatott dialógust, éppen ezért folyamatosan változásban van. Rájövünk, hogy a masszív kőtömbök, amelyek a monumentumokban arra voltak hivatva, hogy az ábrázolt történelmi

Befejezetlen mérések II. (egy archívum felé), 2014, installáció (vésett kő, homokóra, kőpor), változó méret, részlet

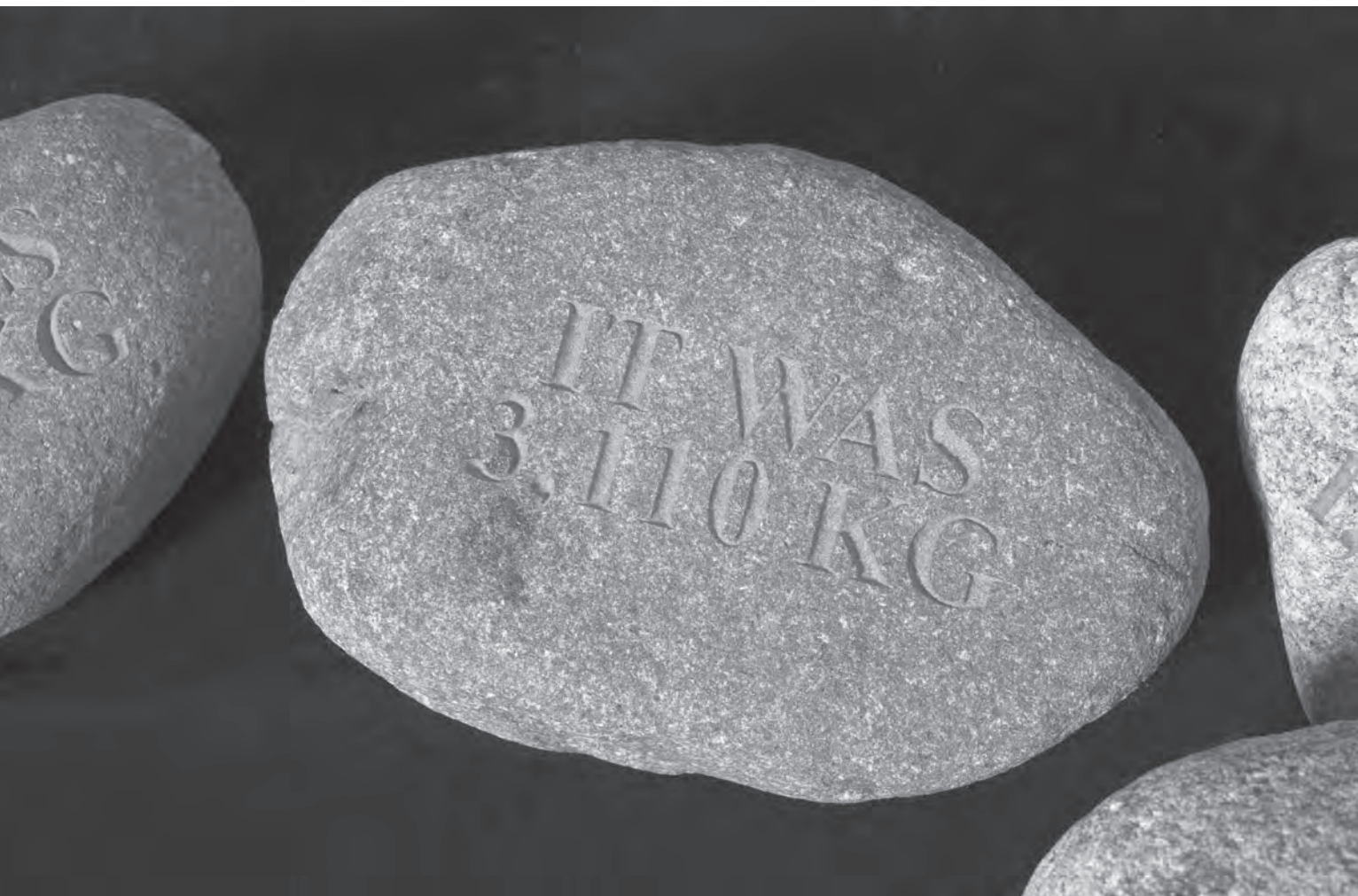

45

*Befejezetlen mérések II. (egy
archívum felé), 2014, installáció
(vésett kő, homokóra, kőpor),
változó méret*

személy vagy esemény *maradandóságát* tárják elénk, itt szerepet változtatnak fizikai adottságaikból kifolyólag. *Folyamatszoborrá, folyamatmunkává* válnak. Látszólag paradox helyzet, hiszen a kő az időtlenség, a maradandóság fogalmával kapcsolódik össze, míg a folyamatszobrok fenoménja az efemer anyagszerűséghez kapcsolódik. Éppen ezért a monumentumok kőből, márványból készülnek, két-

4.201 kg” stb. Azt viszont nem tudjuk, hogy a múltnak melyik pillanata utalnak ezek a kijelentések. Talán nem is számít. Mert azóta is – habár szemmel nem láthatóan – folyamatosan porlanak ezek a munkák, élük a kő idejét. Mint ahogyan

ségbeesetten kapaszkodva a múlt emlékezetéhez. Onucsán Miklós munkái lerántják a leplet erről a gondolati sémáról, és rámutatnak arra, hogy a kő sem időálló, hanem porladó dolog. Nagyon jól érzékeltetik ezt a kőbe vésett, múlt időben megfogalmazott kijelentések: *“It was 1.398 kg.”*, *“It was*

az *Olajórák* című munkában az olajfolt egyre csak nő, túllépve a művész által meghúzott kontúrokat. Milyen időt mérnek ezek az órák? Az objektív, a szubjektív időt? Vagy a történe-

Befejezetlen mérések I., 2014,
objekték (vésett folyami
kövek), változó méret

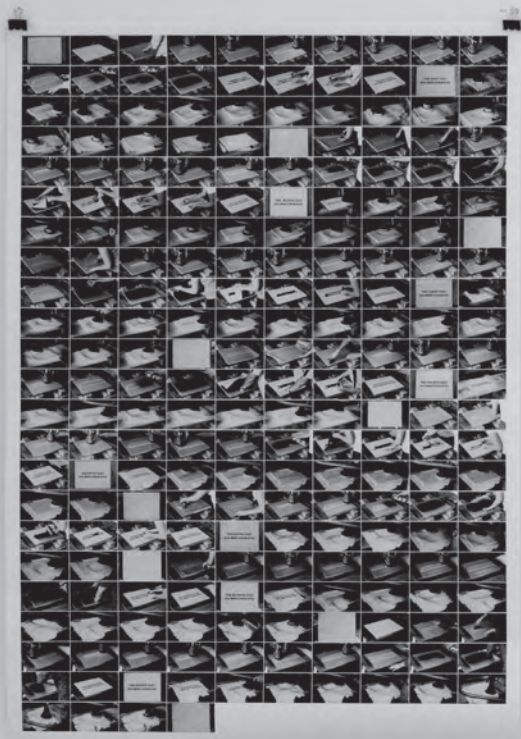
46

A véges oszlop, 2011,
fotó, 64 × 48 cm, részlet

lem és kultúra idejét? Az *anyag* idejét, a kő a sajátját, a papír meg ismét a sajátját. A *papír* mint médium roppant izgalmas tulajdonságokkal bír: kapcsolatba lépve az őt körülvevő hőmérsékleti, nedvességi tényezőkkel könnyen tönkreteszhető. Szemben a kővel hajlékony, össze lehet gyűrni, el lehet áztatni, a mikro- és a makrokozmosz világ egyúttal könnyen tönkreteszhető. Ugyanúgy az olaj.

Organikus anyag lévén romlandó, rövid időn belül megváltoztatja színét, állagát, szagát egyaránt – ezt a szagot talán érezhettük is volna, ha nincs berámázva. Az olajórák ugyanakkor a határművészet eszmeiségét is magukban hordják. Egy mikrokoz-

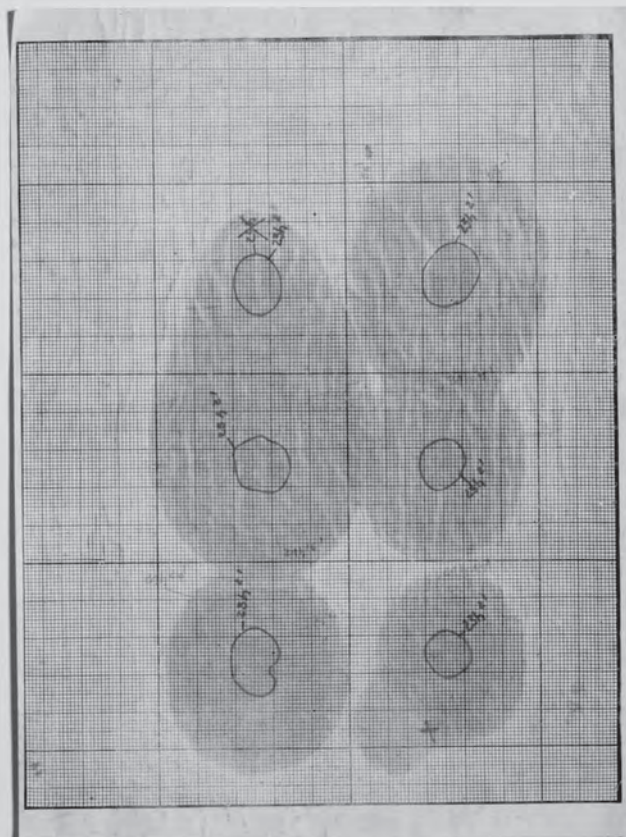
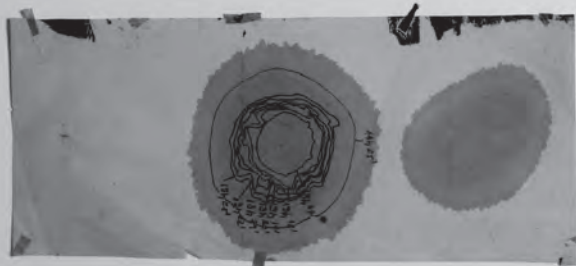
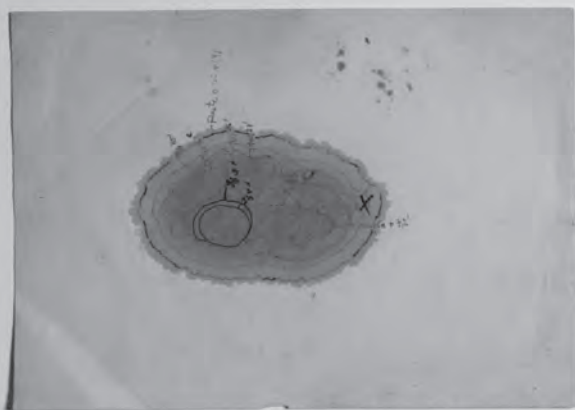
*Befejezetlen mérések III., 2014,
folyamat és installáció
(márványlap,
dokumentumfotók)*

mikus világ mozgó határait rajzolják körül, amelyek, akár a hullám vonalai a tenger partján, bizonytalanok és instabilak.

Az elmúlás vagy az átváltozás tényét tárja elénk a *“Post-fire Wood”* című alkotás is, ahol a hamuvá vált fából gyakorlatilag semmi nem látható.³

A maradandóság és mulandóság harcában mi kerekedik felül?

Onucsán Miklós azzal, hogy rámutat az anyagszerűségnek a mulandóságára, az átváltozás nyitottságára, sérülékenységére hívja fel a figyelmünket,

3. *“Post-fire Wood”* (2014) –
objektek (három pannó,
hamu, üveg, fadobozok)

Olajórák, 1977,
folyamat, rajzok, papír, olaj,
tus, ceruza, változó méret

ugyanakkor arra is, hogy a kiállított munkákon a gondolati tényezőknél van elsődleges szerepük. Így a bennünk megszülető jelentése által válik üzenethordozóvá a matéria.

Onucsán beleavatkozik az anyagba, látszólag grammra pontosan kivési, leméri, feljegyz, dokumentálja a munkafolyamatot, viszont a lehető legfinom megfogalmazási csúsztatások

dolati, megfoghatatlan tartalmuk, s ezekben a művekben ez a tartalom fontosabbá válik, mint a tárgyi valóságuk. A lét mulandóságának, porladásának, esetlegességének, változékonyságának a felmutatásával a régen-volt tárgyak vagy a régen-

újra meg újra eszünkbe juttatják: nem ez a fontos. Nem a grammra és a másodpercre lemért precizitás, hanem a folyamat, amely ezt továbbmunkálja, az anyag ideje.

Monumentumok ezek a munkák? Igen, a pillanatnak épített emlékművek, az elengedni tudás emlékművei. A természetes és művi határainak az összemosásával a szemmel nem látható változást ragadja meg, így művei a tér formáiról az idő formáira térnek át.

A látható és láthatatlan problémája jelenik meg a fekete dobozokban rejtőző misztérium kapcsán is⁴, amelyet a kíváncsiság tehet vagy tesz tönkre (akár szociális kritikaként is interpretálható). Ezek a dobozok újra meg újra azt ismétlik, hogy az alkotásoknak a fizikai dimenzióin túl ott van a gon-

másként-volt tárgyak képét, gondolatát idézik elő, de ugyanakkor előrevetítik a majdan nem lesz és a majdan másként lesz tárgyakét is. Nincsenek monumentumok, csak a jelen pillanata van, *mo(...)*ments. Misztikus felismerés, mondhatnánk. Ha nincsenek műemlékek, akkor az sincs, amit ők reprezentálnak: történelem és hatalom. Talán csak a múlt illúziójába oly szívesen kapaszkodó hálás utókor.

4. Lásd "Dark boxes"

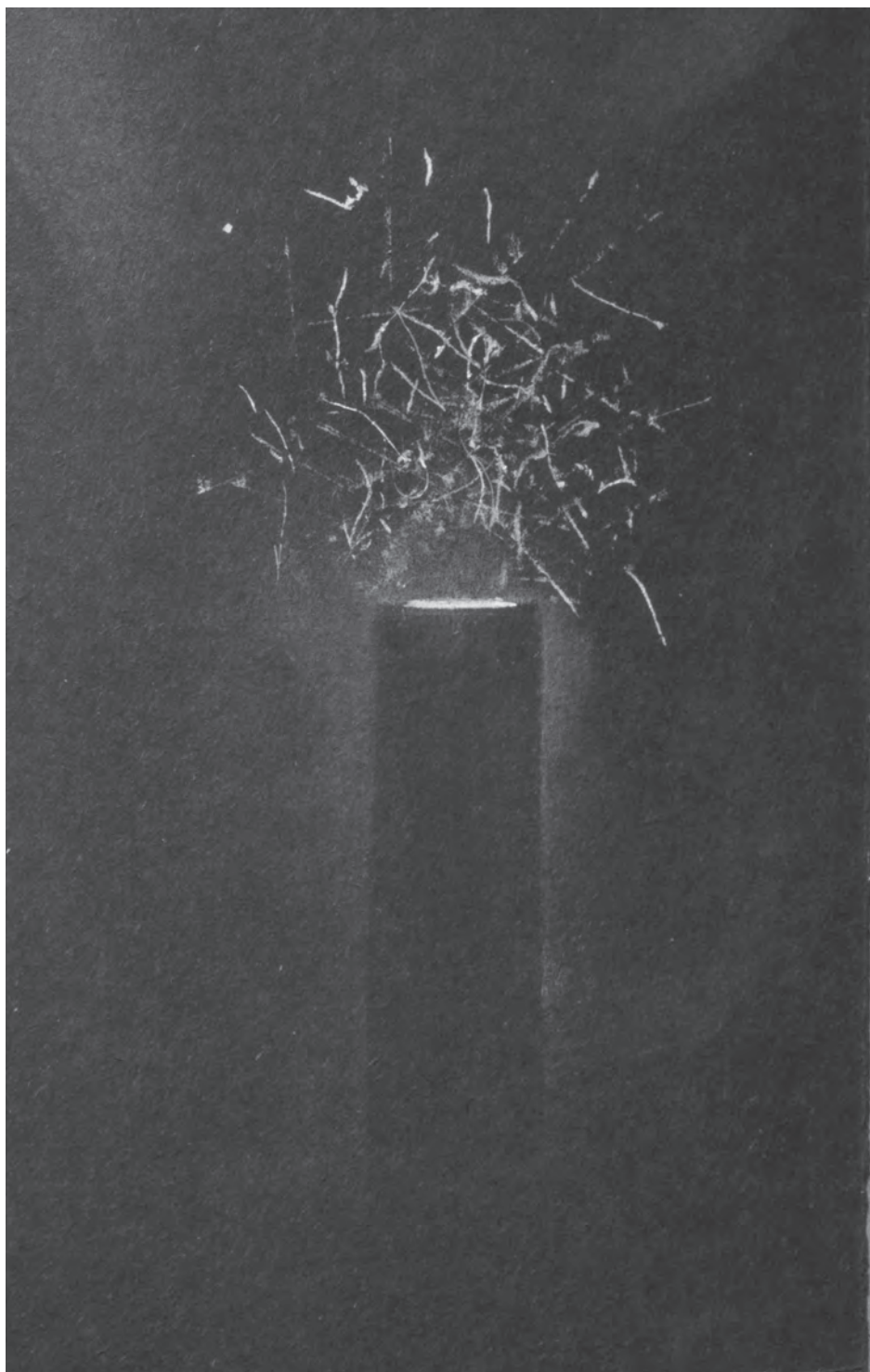
Dark Boxes (Poetry), 2015, folyamat és objektumok (fadobozok, papír), 36 × 16 × 5 cm. „Vigyázat, a dobozban található képek érzékenyek a fényre. A dobozoknak minden fényben történő kinyitása csökkenti a képek élettartamát, lassan elhomályosítja őket, potenciálisan a teljes eltűnésig.”

„Épül egy talapzat, benne egy fényforrással a felső részében úgy, hogy a fény felfele irányuljon. A talapzatra egy vésett tábla kerül elhelyezve »A rovarok emlékműve« felirattal. Megtekintési lehetőségek:

- Optimális megtekintése, mint aktív műemlék sötétedés után, meleg és száraz időben lehetséges.
- Mint inaktív műemlék a nap bármely órájában, minden évszakban és bármely időjárási körülmények között megtekinthető.
- Felvétel készül a műemlék éjszakai aktiválásáról, amely szükség esetében kivétítésre kerül a kiállítóterben megtekintés céljából.”

A rovarok emlékműve, 2015,
az installáció vázlata és
partitúrája, rajz (pasztell,
kartonon), 54 × 43,5 cm,
részlet

HERE RESTS
THE GRASS
03.2008-06.2008

בילא בת

ר' יוסף
ברענא

אסין

ד'תתק"ל

*Szabó Károly debreceni
kiállításának részlete*